

Fritänkaren

Midvinterskörd

Nr. 53 Januari 1997.

Femte årgångens andra nummer.

Redaktör och producent : Christian Lanciai, Ankargatan 2 A,
414 61 Göteborg, tel. 031-247887.

Innehåll i detta nummer :

Advents betraktelse	2
Hårda bud för Fritänkaren	2
En småländsk kommentar till Informationsteknik	3
Litteratur : In Memoriam	4
Två stora romaner av Gore Vidal	4
J.B.Westerbergs memoarer, del 2	6
"Den heliga tystnadsplikten", del 2	7
Utdrag från brev av Sergej Djomin, <i>av Nils Sondefors</i>	10
En språkexpert vitsordar Shakespeare-debatten	11
Problematikkomplexet Arnold Schönberg	12
Tillbaka till Warszawaghattot (Andrzej Wajda)	15
Offret, <i>av Lina Gunnarsson.</i>	16
Förslag till fortsatt verksamhet för GSS	26
Akademiska Körens avslutning	26
Mera om stupan i Jämtland	27
Nya Himalayaturer, del 12 : Pokhara	27
Senaste nytt från Kailas	29

Värt att notera i detta nummer är att Fritänkaren denna gång har en debutant, Lina Gunnarsson med sin novell "Offret", ett litet mästerverk, som vi denna gång tar med så att John Bede får vila med sin Gotiska Krönika efter avslutad första del, då vi behöver vila oss och ta sats inför arbetet med den andra (av fem). När "Gotisk Historia" kan fortsätta vet vi ännu inte.

Midvinterskörden är annars bister med Wajdas film om Warszawaghattot, den annorlunda julsagan om "Offret", Gore Vidals syrliga men rationella religionskritik och den kanske värsta av kompositörer Arnold Schönberg under ansträngande behandling.

Fritänkaren är en alternativ oberoende kulturtidskrift för mest litteratur, musik och film men behandlar även gärna politik, religion och resor. Den beräknas utkomma med högst 12 nummer årligen på svenska och högst 3 på engelska. Den är helt beroende av enbart inkomster från prenumeranter.

Årsprenumeration : 200 kr (även i Danmark och Norge)

(i Finland : 150 mk)

Tvåårsprenumeration : 300 kr

Redaktionsslut i detta nummer : 27.12.1996

Postgiro : 621 39 94 - 4

Copyright (c) C. Lanciai ; "Offret" Copyright (c) Lina Gunnarsson ;

"Utdrag ur breven från Sergej Djomin" Copyright (c) N.Sondefors ;

"Den heliga tystnadsplikten" Copyright (c) J.B.Westerberg

Detta är Letnany-förlagets 27-e publikation.

Advents betraktelse

Inför fullsatt kyrka på första advent berättade en kyrkoherde om sin optimistiska syn på Svenska Kyrkans framtid och förutspådde en allmän kyrklig renässans, så att man redan i början på nästa sekel måste göra om Scandinavium från ishockeyarena till kyrka. Det är inget fel i att ha sådana välsignade visioner. Däremot fick man någonting i halsen inför denne kyrkoherdes slutkläm, som gick ut på, att man absolut inte behövde göra någonting själv för att komma in i himmelen, att allt vad man behövde göra var att överlämna sig åt Jesu högre nåd, som skulle ombesörja allt och fixa hela saligheten åt en. Denna lära om total personlig ansvarslöshet för ens egen framtid i evigheten har sin grund i Augustinus och Martin Luther, som var de främsta i kristenheten att helt förneka möjligheten att människan kan ha någon egen fri vilja, och att i likhet med Islam hävda, att den gudomliga nåden är allt. Att förneka ens individuella ansvar för sitt eget liv måste vi betrakta som förkastligt, och att predika den dogmen att man inte behöver göra någonting själv för att förtjäna något gott efter döden måste vi beteckna som dårskap, som bara kan vanära den kyrkas predikstol från vilken sådant nonsens predikas. En kyrka som står för en sådan lära kan helt enkelt inte tas på allvar.

Hade Mark Twain suttit bland publiken så hade han vid kollektupptagningen tagit en sedel från håven som skadestånd för en föga uppbygglig predikan.

Se vidare artikel nedan om Gore Vidal.

Hårda bud för Fritänkaren

Tillsammans med exakt 108 andra tidskrifter i Sverige fick Fritänkaren nobben från Statens Kulturråd. Till dessa andra tidskrifter som förvägrades någon ekonomisk uppbackning hörde den klassiska "Hellenika" och den ansedda musiktidskriften "Melos". Som vanligt vid refuseringar i Sverige angavs ingen motivering. Endast när

bidrag och belöningar gives anser sig utbetalarna böra motivera detta inför allmänheten, men skrotningar och spolningar motiveras aldrig.

Till de 119 tidskrifter som fick statligt kulturstöd hörde bland andra "Gatskrikan" och "Marxismen Idag" (*kultur?*). Därav drar vi inga tendentiösa slutsatser om vad innehållsmässig kvalitet kan vara av för betydelse för Statens Kulturråds urval av tidskrifter - eller eventuellt sakna i betydelse. Detta var dock första gången vi över huvud taget sökte någon form av bidrag för Fritänkaren, och man kan ju inte ha nybörjartur jämt.

Emellertid måste avslaget resultera i hårdare bud för Fritänkaren. 1996 års bokslut ser ut så här:

Utgifter: 11 496 kr; Inkomster: 7550 kr

Utgifterna för leveranser utomlands och för Letnany-förlagets satsningar uppgick till sammanlagt 4852 kr. Utan dessa hade alltså Fritänkaren i år för första gången gått med vinst.

Emellertid är Fritänkaren liksom Letnany-förlaget ideella verksamheter, som fäster större vikt vid oberoende och produktivitet än vid inkomster och företagsutveckling.

Emellertid medför årsslutets negativa bokslut ökade svårigheter beträffande bibehållandet av gratisprenumeranter inomlands och utomlands.

Ett annat problem vid manuell leverans av Fritänkare är alla ni som bor i trappuppgångar i vilka man inte slipper in utan kod. Det skulle underlätta mycket om vi fick veta dessa koder - vi lovar att inte missbruka dem. Ofta har det hänt, att ett hus bytt kod just när man fått lära sig den, eller att man förvägras bli insläppt i porten då husets invånare tar för givet att man måste vara en inbrottstjuv, drogleverantör eller bombman, bara för att de inte känner en, och värst är det med sådana hus som har koder men inte porttelefoner. I sådana hus odlas storstadsparanoian fullständigt hämningsfritt.

Då vi av ekonomiska skäl är hänvisade till så omfattande manuell leverans av Fritänkaren som möjligt är vi mycket tacksamma, om prenumeranter i trappuppgångar med koder kunde informera oss om dessa koder, så att vi slapp besvära deras grannar (när de inte är hemma) och slapp obehaget att förvägras inträde i porten och motas bort av paranoida främlingshatare, vilket landet dess värre är fullt av.

En evig tröst i alla förlusträkningar är dock, att det hade kunnat vara värre. En annan behjärtansvärd ideell förening värd all tänkbar uppbackning, den anrika Akademiska Kören i Göteborg, gick 1996 med en brakförlust på exakt 14 101 kronor och 98 öre. Se särskild artikel längre fram om märkliga tilldragelser i denna utomordentliga manskör.

En småländsk kommentar till Informationsteknik

Bondesamhället känner ju alla till. Det handlade om att odla säd och baka bröd och kärna mjölk och ta väl hand om husdjuren, så att alla kunde försörjas. Det handlade om självhushållning och att leva i enlighet med naturens egna rytmer och system. Sedan kom industrisamhället. Det handlade om industriella produkter, men också den vägen fick man mat, ty man fick ju bruna bönor på burk och man kunde frysa ner kött hur

länge som helst så att inget behövde förfaras. Industrisamhället ledde till att alla fick bättre med pengar för att slippa svälta någonsin bland annat.

Så kommer då IT-samhället. Vad handlar det om? Informationsteknik. Vad är Informationsteknik? Det är kunskap om hur man surfar på nätet. Hur kan det hjälpa upp arbetslösheten och de svältande negrernas situation i Zaire och Rwanda? Kan de få mat genom att bli hjälpta till att surfa på nätet? Nej, knappast. Kan någon bli mätt eller få mera glass av att surfa på nätet? Nej, knappast. Vad kan man då få ut av att surfa på nätet? Jo, man kan lära sig bygga bomber och odla hasch. Vad är det för nytta med det? Jag menar, både bondesamhället och industrisamhället hade dock en viss allmännytta med sig för alla, så att folk fick mat och bruna bönor på burk åtminstone. Men informationsteknik-samhället? Vem kan bli mätt på det? Kan det råda bot på det nya framväxande arbetslöshetssamhället, där ingen längre får ut någon lön men där fler och fler blir sjuka och får bidrag? Skall IT-samhällets ständigt större ekonomiska satsningar på datorer kunna ge arbetslösa och sjuka pengar, mat och allt dyrare anti-depressionsmediciner? Jag bara frågar.

- *smälänning*.

In Memoriam

Johnny Paikin, 42 år, poet.

"Skriv inte visor om glädjen, och säg aldrig att du är glad,
för glädjen är kort och flyktig som en söndagspromenad.
Nej, skriv om den stora sorgen - då verkar du litterär.
Den galning som målar skrattet blir aldrig en stor konstnär.

Säg aldrig att du har funnit, och säg ingenting om din tro.
Det är inte bildat att hoppas och att känna frid och ro.
Vi måste ha sorg och kriser och tunnlar av depression.
En stackare som är lycklig blir stämplad som en klen person..."

- Sören Jansson.

Två stora romaner av Gore Vidal

"Messias" (1955) är ett märkligt tankeexperiment. Författaren verkar ha ställt sig frågan: "Om en ny världsreligion skulle uppstå, vilka tänkbara former skulle den då i vår tid kunna ta sig?" och sedan ansträngt sig för att utförligt besvara frågan. Resultatet är en sorts science fiction satir av mycket övertygande, dramatiskt och framför allt tänkvärt slag. Romanens religionsstiftare är en enkel man vid namn John Cave, och hans religion, liksom de flesta religioner någonsin, handlar egentligen bara om döden men är mera direkt konsekvent än någon tidigare dödsåskådningsreligion, då den helt koncentrerar sig på att upplösa all mänsklig fruktan för döden. Konsekvensen av detta blir emellertid att döden rättfärdigas - och missbrukas. "Cavesway" blir beteckningen för

att göra rätt för sig genom att begå självmord. Genom skicklig propagering och marknadsföring får religionen en enorm genomslagskraft och konkurrerar ut kristendomen, mest genom en förslagen överstepräst vid namn Paul (vad annars?) som ger religionen dess fernissa på samma sätt som Goebbels gjorde nazismen gångbar. Emellertid vill religionens stiftare till slut hoppa av, när han ser hur hans livsverk blir misstolkat och missbrukat, och då blir han i en konfliktsituation dödad av sin egen propagandaminister Paul. Därefter är det fritt fram för denne att styra religionen vart han vill, ge den dess dogmer, skaffa den makt och etablera den (med våld naturligtvis) över hela världen, allt genom "Cavesway" såsom ändamålet som helgar medlen.

Bokens berättare eller "jag" är John Caves ursprungligen närmaste man och den enda som egentligen fattar vad John Cave menar och hur han har tänkt sig det nya religiösa tänkandet. Han blir John Caves huvudsekreterare och förste "evangelist" och den som egentligen ger religionen dess litteratur. Men när han ser hur makttänkandet tar över tar han avstånd därifrån, blir förklarad som kättare och utsätts för förföljelse tills han dör, så att han för att överleva måste leva strängt inkognito ute i södra Egypten. Han heter Eugene Luther, men hans namn utplånas från all den litteratur han i religionens namn själv har skrivit, och "lutheranister" blir synonymt med kättare. Denne ensamme man är den ende som fattar och genomskådar hela religionen och är samtidigt dess egentliga upphovsman och störste tvivlare.

En sådan intressant roman för naturligtvis tankarna till åtskilliga av de världssektor, som sedan spred sig över världen under 60-talet, och främst då till de självmördarsektor av vilka de främsta var den som slutade i massjälvmordet i Guyana samt David Koresh och hans inferno i Texas. Och man måste då erkänna att Gore Vidal fick rätt.

Redan i denna roman finns fröet till den stora romanen om kejsar Julianus, författarens kanske mest klassiska roman, där han kärleksfullt och utförligt behandlar ämnet Julianus Apostata med samma romerska pregnans som Robert Graves skrev sina romaner om Claudius. Ämnet har intresserat många stora författare, Gore Vidal nämner själv Henrik Ibsen och Lorenzo de' Medici bland sina föregångare, men även Viktor Rydbergs stora roman "Den siste athenaren" är ett anmärkningsvärt idéverk om Julianus.

Kejsar Julianus var brorson till kejsar Konstantin den Store, vars tre söner delade riket mellan sig för att slåss om det tills bara en blev kvar, som till slut dog barnlös. Ingen annan arvinge fanns än Julianus, som var gammaltroende och såg kristendomen som en världsarsot och vidskepelse. Under sin korta regering gjorde han allt för att återupprätta den gamla religionen, de grekiska gudarna och deras tempel med offerriter och ceremonier, mysterier och orakel, och bestred kristendomen som vidskepelse med det sunda förnuftets rätt. Liksom Marcus Aurelius såg han de kristna som oresonliga och partiska fanatiker, och han jämförs överallt i boken främst med Marcus Aurelius. Emellertid dog Julianus endast 32-årig under ett fälttåg mot perserna, enligt Gore Vidal lönnmördad av en kristen fanatiker, som trodde sig göra rätt i kristendomens namn.

Det tragiska efterspelet är, att när kristendomen helt tog över den gamla världen och stampade ut alla rester av den gamla kulturen (inklusive det berömda oraklet i Delfi), så fick barbarerna överhanden - ingen kristen armé kunde hindra goterna, vandalerna, hunnerna eller araberna från att barbarisera hela världen, bränna dess bibliotek, krossa dess arkitektur, förstöra dess statyer och bildkonst och ersätta dess kultur med

motsatsen. Det skulle dröja tusen år innan Dante hämtade upp Antiken igen från det helvete i vilket kristendomen hade störtat ner den i.

Antikens kulturvärld med dess ceremonier och traditioner, riter och tolerans skildras med vemod, då Julianus är den siste i historien som träder upp till försvar för Antikens kultur och ideal på tusen år. Det är en döende religion som skildras i dess sista fas, och man ser kusliga paralleller idag med denna skildring av en döende kultur och dagens tillstånd inom kristendomen, där de protestantiska kyrkorna blir allt tommare, och där påven i en tid av civilisationsdränkande befolkningsexplosion vill förbjuda abort och brännmärker buddhismen (den enda religion med celibat utom kristendomen) medan han flirtar med Islam, som mer än någon annan religion främjar befolknings-explosionen, och där den enda kyrka med någon hållbarhet tycks vara den ortodoxa. Skall även kristendomen gå under liksom Antikens kulturvärld (som den mördade), och i så fall ersättas med vad? Det enda vettiga vore väl i så fall musik.

Efter skrivandet av "Julianus", den första bok av författaren som översattes till svenska, blev Gore Vidal politiskt aktiv som en kulturettrepresentant för klanen Kennedys intressanta epok - tills presidenten blev skjuten. Republikanerna lyckades för alltid få Gore Vidal stämplad som "överklassbög", och han försvann från politiken - men han fortsatte skriva böcker.

Hans påstådda homosexualitet har aldrig bevisats utan är snarare bara ett rykte som vanliga människor gått på då de inte förstått sig på honom - han kan skriva om vilka märkliga sexuella relationer som helst - vi kommer till "Myra Breckinridge" i nästa nummer - och är följaktligen och troligen endast tolerant nog att vara öppen för alla möjligheter.

J.B.Westerbergs memoarer del 2.

Dessa har inom vissa kretsar väckt *furor*. Hans skildring har fört associationer till främst Milarepa, men en teolog har till och med dragit paralleller till den Heliga Familjen - (vem Jesus naturlige far egentligen var är ju fortfarande ett stort mysterium,) medan de kanske mest relevanta associationerna har varit till den lika ortodoxe Tito Collianders självbiografi i sju delar.

Johannes märkliga skrift har även väckt en del frågor. Då vi vidarebefordrat dessa har vi fått svaret, att "vänta med frågorna tills du publicerat allting. Sedan skall jag besvara dem alla på en gång." Därför sparas alla frågor till författaren om hans minnen noggrant tills vidare.

Det var med mycket blandade känslor vi införde skriften i Fritänkaren - något sådant har vi aldrig publicerat förut, och det är en lättnad att den inte enbart bemötts med ramaskrin av protester. Detta bereder även vägen för andra liknande uppskakande självbiografier - medan dock redaktörens egen aldrig kommer att publiceras i Fritänkaren, då denna form ej är lämplig för materialet.

Den heliga tystnadsplikten, av J.B.Westerberg, del 2.

"Trots denna omilda behandling i form av en oavbruten outhärlig Golgata-vandring knäcktes inte min moder. Hon log aldrig, men det må sägas till hennes tillgodohavande, att hon aldrig gav upp. En dag frågade jag henne: "Varför har jag inte en riktig far?" Då bröt hon samman och omfamnade mig och vaggade med mig av och an under det att hon bara grät och grät och grät, förtvivlat, hjärtskärande, i oändlighet. Hon måste ha hållit på så i timmar, krampaktigt omfamnande mig, medan jag inte kunde annat än gråta med.

Gradvis blev jag insatt i vem min far hade varit, men hon kunde aldrig tala om honom utan reservationer. I samband med hans fall kom jag första gången i kontakt med det mystiska fenomenet tystnadsplikt. Jag förstod att han levde men att han var försvunnen och att hon varken visste var han var eller hade någon som helst kontakt med honom. Endast på en punkt var hon helt utan reservationer: han var världens vackraste och generösaste man.

Jag har aldrig fått mer än ett mycket begränsat antal pusselbitar till ett ganska omfattande pussel. Av någon anledning belade min far min mor med tystnadsplikt angående sig själv. Jag förstod att huvudanledningen var att han var gift och hade en egen familj och dessutom var av god familj och hade en god ställning. Min mor fick alltid ett drömskt uttryck när hon talade om honom, som om han varit ett slags prins som stigit ner till henne i nåd och tagit sig an henne.

Den skissartade helhetsbild jag har idag är ungefär som följer: min mor hade kommit vilse i tillvaron och blivit en fallen kvinna. På rekommendation hade hon sökt sig till en frireligiös rörelse och där träffat min far. Endast en konkret ledtråd har någonsin funnits till hans identitet: det ganska vanliga familjenamnet Westerberg. Den ledtråden fick jag aldrig av min mor, som alltid noga förteg hans namn för mig, men vid något tillfälle hade hon försagt sig inför min styvfar, och av honom fick jag namnet. När jag senare lät henne veta att jag visste att min riktige fars namn var Westerberg kunde hon inte förneka det, men jag fick aldrig veta hans förnamn.

När denne min riktige far fick veta att han gjort min mor gravid hade det tydligen vållat honom en kris, ty därefter hade han försvunnit. Genom det frireligiösa sällskapet fick min mor veta att han lämnat landet. Det var allt. Om han kom tillbaka till Finland skulle de underrätta henne. Hon hörde aldrig något mera om honom eller av honom.

Men det märkligaste är att han hade givit henne mycket precisa instruktioner för mitt vidkommande om jag blev en son. Jag skulle uppfostras så långt från alla storstadens styggelser som möjligt, helst långt ute på landsbygden, och om möjligt undanhållas samhället och i stället ges ett liv helst inom den ortodoxa kyrkans hägn. När min far bara försvann såg min mor dessa bestämmelser som hans testamente, som det var hennes plikt att infria. Och till hennes tillgodohavande måste det anföras, att hon lyckades infria alla hans önskemål. Jag föddes i vildmarken och fick inte ens en dopattest, så jag kom aldrig in i folkbokföringen i Finland. När det sedan gick för långt med min styvfars misshandel av henne, så att han även började misshandla mig, ansåg hon tiden vara inne att uppfylla återstoden av min fars önskan och överantvarada mig åt klostret.

Detta hade hon redan förberett i årtal. När de vänliga munkarna tog emot mig hade de redan förberett min uppfostran och utbildning. Allt gick fullkomligt smidigt och naturligt till. När jag kom in i klostret kändes det som att jag äntligen fått ett hem.

Min kallelse hade också bekräftats på ett säreget sätt genom mig själv. En av de författare som min mor ägde och som jag tyckt särskilt mycket om var Jarl Hemmer, en djuplodare som skrivit mycket i Leo Tolstojs anda. En av hans böcker hette "En man och hans samvete" och handlade om en präst som för att blidka sitt eget samvete efter inbördeskriget bytte plats med en livdömd i fängelset och lät sig själv avrättas i stället för honom. Den boken hade gjort ett mycket djupt intryck på mig, och efter dess läsning hade jag sagt till min mor: "Hur kan jag göra för att bli en sådan präst som Johan Samuel Bro?" Hon hade omfamnat mig och sagt med ett ovanligt stärkande lugn: "Du får se, min son."

Du har i din självbiografi namngivit nästan alla personer du någonsin känt och noggrant angivit geografiska platser och orter för skeenden i ditt liv ofta med exakthet. Jag måste göra motsatsen. Jag kommer inte att namnge en enda jag känt och inte ens precisera mina geografiska hemvister. Anledningen till detta är den heliga tystnadsplikten.

På klostret fick munkarna snart upp ögonen för hur lätt jag hade att snappa upp saker och ting, framför allt kunskaper, och hur gott minne jag hade. Jag hade bara varit två år i klostret när jag fick veta att jag skulle smugglas in i Sovjetunionen för vidareutbildning där. Jag kunde redan ryska i någon mån, då flera munkar i klostret hade detta som modersmål, men munkarna bestämde att jag skulle lära mig ryska perfekt. Att de därmed hade någon avsikt för min framtid förstod jag och hade ingenting däremot.

Det kloster i Ryssland vid vilket jag sedan fick min huvudsakliga utbildning kan jag inte namnge här, men vad jag måste berätta är något om min vägledare, som med åren blev min närmaste lärare och den människa som jag kanske mer än någon annan kom att älska här i världen. Femtio års förtryck av den ortodoxa kyrkan i Ryssland hade i denne man förädlat och härdat de kanske mest unika och allomfattande kunskaper och erfarenheter av den världsdelen som dåvarande Sovjetunionen var, som jag någonsin träffat på hos en enskild man, till den mest kostbara och ovärderliga koncentration av renaste diamanter i form av mänsklig vishet. Han överträffade Dostojevskijs staret Sosima med många hästlängder. Och han mer än någon annan invigde mig i de djupaste mysterierna med den heliga tystnadsplikten. Han lärde mig förstå, att med den står och faller hela kyrkan, hela kristendomen, ja, all konstruktiv, skapande och konserverande mänsklig verksamhet över huvud. Därför kan jag inte ens avslöja detta den ortodoxa kyrkans i vår tid kanske största helgons okända namn. Hans ödmjukhet inför den heliga tystnadsplikten förbjuder det, och det är min plikt att hedra honom genom att föra hans tradition vidare.

Mycket i denna absoluta tystnadsplikt var dock politiskt beräknande. Min vägledare hade i sin hand alla trådarna till Rysslands mest utbredda underjordiska underrättelsetjänst, som riktade sin udd och spioneriverksamhet mot etablissemang, det vill säga hela kommunistpartiet. Han hade även kontakter utomlands, men dessa var han mera försiktig med. Han hävdade alltid, att hans verksamhet uteslutande ägnade sig åt Rysslands framtid och välbefinnande, som bolsjevikerna krossat genom sitt diktaturinförande 1917. Han arbetade på 60-talet metodiskt redan för Ryssland efter 1989.

Vad som gjorde att han tog mig så djupt in i sitt förtroende var min fallenhet för att lätt uppsnappa främmande ord och språk, mitt goda minne och min förmåga att snabbt sätta mig in i och förstå främmande mentaliteter och situationer. Han visade mig alltid en väg vidare genom mina studier och drog sig aldrig för att hänsynslöst försöka knäcka mig genom att ständigt belasta mig med extra volymer att plöja mig igenom och lära mig utantill. Det enda han krävde av mig i utbyte för sitt massiva kunskapsförråd var disciplin, och det gav jag honom gärna. Utan hans handledning hade jag nog aldrig vinnlagt mig om att lära mig arabiska, studera Koranen och sätta mig in i även de olika turkiska språken i Centralasien.

När jag fyllde 15 år våren 1967 överraskade han mig med att skilja mig ifrån sig. Han menade att jag för att utbilda mig vidare även måste bekanta mig med västvärlden. Jag skulle aldrig sakna medel genom de fonder han hade till förfogande utomlands (för till exempel smuggling av Biblar in i Ryssland), och som avskedsgåva av honom fick jag ett helt kontaktnät att hålla mig till. Detta blev av ovärderlig betydelse för mig, och hans gåva blev i själva verket kunglig. Jag hade försetts med ryskt pass men hade även finskt, av vilka båda var falska men kunde förnyas vid behov. Föga anade jag den verkliga anledningen till att han skilde mig ifrån sig. Inte ens ett år senare avled han knappt åttioårig, och han hade inte velat belasta mig med sentimentaliteten av hans gradvisa deklivering, försämrade fysiska och mentala hälsa och pinsamma bortgång.

Fastän han älskade mig förekom det aldrig någon sentimentalitet mellan oss. Redan när jag kom till honom var jag en hård och kall pojke, fysiskt härdad till ansenliga kroppskrafter och mentalt våldtagen av en obefintlig barndom, vilket alstrat en nästan förbjudande personlighet, vars skador han genomskådat och vars härdade stål han respekterat, varpå han i stället för att försöka åtgärda skadorna använt stålet till att föra personligheten vidare, och det hade han lyckats med. Han hade aldrig blivit som en far för mig men väl som en förmyndare. Och i hans hänsynsfulla och väl avvägda vård hade jag vuxit upp till en sällsynt välskapt och iögonfallande yngling. Där på klostret klippte inte munkarna sitt hår, och mitt var blont med en mörkgyllene anstrykning. Min hårväxt var dessutom särdeles rik och kraftig, och det hela utvecklades till en ganska imponerande lejonman. "Min son," sade min lärare, "du håller på att bli för vacker för ett kyskt kloster. Jag tror att jag har lärt dig det viktigaste. Res nu ut och ta världen i besittning, så att du sedan kan göra något åt den!"

Det var hans sista ord till mig. Jag skulle inte få se honom i livet mera, vilket jag aldrig mistänkte då. Men hans sista oändligt långt skådande blick i de stora uttrycksfulla ögonen har jag aldrig kunnat slita mig ifrån. På något sätt känner jag att han följer med mig ännu idag.

Fem år hade jag gått i lära hos honom. Med de två klosteråren i Finland var det min enda värdefulla skolutbildning någonsin.

2. Vandringsår.

I västvärlden väntade mig bara kallduschar, och den värsta var Finland. Min mor, som jag inte sett på fem år men dock troget brevväxlat med, hade fullständigt alkoholiserats av min styvfar, som lämnat henne för två år sedan. Även han hade sedan försvunnit. Det låter fruktansvärt hårt och omänskligt, men jag dömde min mor för hennes eget öde. Hon hade låtit sig bli beroende av en alkoholist så till den grad att hon

hade gift sig med honom, hon hade låtit sig misshandlas av honom under alla deras tio år tillsammans utan att ens försöka bryta sig ut ur sitt slaveri, och slutligen hade hon låtit sig alkoholiseras av honom så till den grad, att hon nu, bara några och fyrtio år gammal, var på gränsen till senilitet. Det var nästan så illa att den sista plikt jag vidare kunde uppfylla mot henne var att få in henne på en institution. Detta vägrade jag emellertid att göra. Det som överskuggade allt och som jag inte kunde förlåta henne var hennes metodiska, frivilliga, självmedvetna, självdestruktiva självförnedring. Jag sade det inte till henne när jag lämnade henne, men när jag gjorde det var det för att aldrig mera uppsöka henne. På rikssvenska skulle man kunna säga att jag skrotade henne, men jag tror att hon såg själv att det var det enda jag kunde göra. Det var nästan något av vansinne i hennes ögon när hon vid mitt avsked grep tag i mitt tjocka rika hår och nästan vällustigt sade: "Du har samma underbara hår som din fader. Du är hans son. Följ honom och kom inte tillbaka."

Tre år senare hörde jag att hon supit sig till delirium tremens och nästan med våld lyckats hindras från att skära ådrorna av sig. Hon kom på en rehabiliteringsklinik men dog 1973 av hjärtslag. Jag såg henne aldrig mer och vet inte ens var hon ligger begravnen. Min styvfar hörde jag lyckligtvis aldrig mer något av."

(forts. i nästa nummer.)

Utdrag ur breven från Sergej A. Djomin,

Degtjarsk, Jekaterinburgregionen, Ryssland, samlade av Nils Sondefors.

(Översättningen från ryskan har gjorts med varsam hand varför ordföljd och meningsbyggnad emellanåt må förefalla något osvensk. N.S.)

Anlände 18.2.1993, poststämplat 23.1.1993.

"Väldigt mycket har vi fått veta om rysk historia mellan 1917-1980, om regimen och dess ledare. Det, Nils, är väldigt hemskt, när man går i krig mot det egna folket. Kommunisterna förintade omkring 60 miljoner människor från år 1917 till 1980, för att inte tala om kriget 41-45, vilket möjliggjordes på grund av Stalin. Hitler var i jämförelse med honom ett lamm. Under kriget omkom cirka 30 miljoner om man inräknar också den fredliga befolkningen. Krigsfångar som inte dog i fascistiska läger fick sitt slut i Ryssland i stalinistiska läger som var ännu värre än Hitlers."

Anlände 7.4.1995, poststämplat 28.3.1995.

"Jag tror i alla fall att i framtiden kommer det ryska språket att åtnjuta en större popularitet än nu. Ryssland är ett rikt och jättelikt land, och dess massa utgörs av ett tåligt och arbetsamt folk. De har otur med regerandet, som om nyckelpigan leder oss till århundradets slut. (*idiom?*) Jeltsin, den nuvarande presidenten har också gjort oss besvikna. Han har tömt ut sig, det behövs nya personer fria från kommunistisk ideologi och ett tänkande i andra banor. Och det kan ta 2-3 generationer. Kan hända att våra

barnbarn kommer att leva som man nu lever i Danmark och Sverige. Jag anser, att för den som kan och vill arbeta bereder huvudet nödvändig plats och utgör inte detta bara en förlängning av halsen. (*idiom?*) Men just nu blir allt sämre och sämre, i bästa fall är det ett stampande på samma plats. Och folket har redan tröttnat på sin regering, en längre framtid än till 3-4 månader kan det inte se. Jag är optimist av naturen, men emellanåt dyker missmodet upp (*spleen* på engelska)."

Anlände 19.7.1995, poststämplat 27.6.1995.

"Käre vän Nils, ett stort tack till dig för brevet och DM 20. Ja, vår bekantskap fyller redan fem år, tiden flyger med kosmisk hastighet. I detta liv är vi alla här på jorden endast gäster på en kort semester. Till min natur är jag ateist; jag tror inte på ett kommande liv, inte heller är själens odödlighet en självklarhet eller tillvaron av parallella världar och alla kristna postulat.

I Ural är tillståndet på det hela taget likt det hela i Ryssland. På allra högsta nivå måste man lösa frågan om en sänkning av skatterna: regeringen måste för att kunna klippa ullen av fåren få skinnet av dessa. Alla skatter har man satt till mer än 90%, d.v.s. företagen är inte intresserade av att fungera, allt är utsugartillverkning - vi arbetar alla i en klosett."

Nils Sondfors ryska korrespondens med Sergej A. Djomin omfattar tre volymer om sammanlagt 200 A4-sidor och omspanner en tidrymd av nästan sex år (1990-96). Vi hoppas att detta Letnany-förlagets intressanta kulturella utbyte med Ryssland skall fortsätta och utvecklas.

Pris för hela korrespondensen: 100 kronor.

En språkexpert vitsordar Shakespeare-debatten

Vår högt värderade språkexpert, som kan 48 språk utantill, Fritänkarens speciella fingranskningsexpert, som upprättat en "Dossier Lanciai" för säkerhets skull för fullständig dokumentation av fallet, har kommit med ett intressant inlägg i Shakespeare-debatten. För några år sedan redan klargjordes det i Göteborgs-Posten en gång för alla att Shakespeare naturligtvis härstammade från gården Spjärr öster om Källekärr på Tjörn, en berömd ö utanför Bohuslän, kanske mest berömd för det bevingade ordet: "Jag vet inte nåt - jag är från Tjörn," vilken härstamning plägar förklara och ursäkta allt och vad som helst. En lärarinna (okänd) hade nämligen som hemmahörande i Spjärr trätt fram i offentlighetens ljus och påpekat för Shakespeare-forskningen, att där i Spjärr-trakten visste alla att Shakespeare kom från Spjärr, dvs. rättare sagt hans far, en riktig värsting, kallad Shakespjärr och man lär ha dragit djupa suckar av lättnad när denne drog med sitt skepp till England, allt enligt en oförvitlig familjetradition. Denna hypotes har aldrig emotsagts, och därför gäller den enligt modern vetenskapsteori. På ön Tjörn tillbakavisar man med förakt påståendet från Västergötlands inre underutvecklade bygder att familjen Shakespjärr skulle ha kommit

från Vara nära Skara, då denna hopplates (lokal dialekt) direkt kan förvisas som tvivelaktig genom diktarens egen originala utsago: "Vara eller icke Vara, det är frågan."

Jämför diktatorn överste Khadaffis intressanta alternativa hypotes, som med självklar tvärsäkerhet hävdar, att Shakespeare naturligtvis och otvivelaktigt var libyer.

Med stort tack till vår omistlige språkexpert.

Problematikkomplexet Arnold Schönberg

Han är väl den mest häcklade av alla tonsättare någonsin, och det blev han inte bara för att han konstruerade den "atonala" musiken och tolvtonstekniken. Arnold Schönberg, kedjerökaren och koffeinsteinen som blev 77 år, var en stridbar man i alla sammanhang och ej endast i musiken.

Egentligen var hans början den bästa tänkbara. Ingen plats i världen var väl kulturellt vid sekelskiftet år 1900 som Wien, Habsburgmonarkins huvudstad som också var världens största musikstad, den kejsarliga huvudstaden i det romerska rike som var världens enda stormakt utan en enda koloni.

Schönberg var egentligen inte österrikare. Hans familj kom från Tjeckien och Slovakien, Prag och Bratislava, och han hör alltså till samma garde som Smetana, Dvorak och Kafka. Likväl var det i Wien han föddes, och det var Wien som gjorde honom till musiker.

Som sådan skaffade han sig kanske den mest gedigna utbildning som någon musiker någonsin vinnlagt sig om. Han behärskade alla musikaliska idiom, var lärjunge till både Wagner och Brahms och kunde komponera som Johann Sebastian Bach. Men han ville till varje pris komma med något nytt i musiken.

Till en början lyckades han med detta i positiv bemärkelse. Hans första mästerverk heter "*Verklärte Nacht*" och är skrivet för sex stråkar men uppförs vanligen med stråkorkester. Detta oerhört suggestiva och gripande verk är väl det enda helgjutet musikaliskt expressionistiska verk som någonsin skrivits. Det är format på ett sensuellt poem av hans gode vän Richard Dehmel som beskriver ett kärlekspars månskenspromenad, varunder hon avslöjar att hon bär på ett barn som är någon annans. Han blir upprörd men replikerar, att deras kärlek i så fall kan göra barnet till hans. Detta gestaltas av Schönberg till ett gripande drama av hisnande höjdpunkter och en oemotståndlig expressionistisk skönhet. Verket skrevs 1899 och är väl oöverträffat i sitt slag.

Sekelskiftets Wien var utan tvekan världens sensuella hjärta, där Arthur Schnitzler skrev sina oefterhärmligt raffinerat skabrösa komedier, där Sigmund Freud formade sin sexuella psykologi, där Gustav Mahler åbakade sig med sina ändlöst bombastiska symfonier, och där diktargenier som Rainer Maria Rilke, Hugo von Hofmannsthal och Stefan Zweig fann sin upprinnelse. Sitt strå till denna formidabla stack av erotiska drömmar drog Arnold Schönberg genom "*Gurrelieder*", detta hundra minuter långa massiva verk med världens största orkesterbesättning och körer (tre fyrstämmiga manskörer och en åttstämmig blandad kör) om enbart kärlekens erotiska kval och morbida vedermodor ej utan orgasmer. Den stora blandade kören måste sitta och vänta i hela verket på att få sjunga sitt i slutet under några minuter. I motsats till "*Verklärte Nacht*" är redan detta magnifika verk av Schönberg ägnat att väcka blandade känslor.

Hans följande verk "*Pelleas et Melisande*" bekräftar Schönbergs tydligen röda tråd att han musikaliskt bara kan ägna sig åt erotik. Redan i sin första kammarsymfoni visar han sin totala oförmåga att kunna skapa absolut musik. Han har allt, han har hela världens musikaliska lärdom, han kan alla mästarna utantill, han har hört alla Wagners operor 30-40 gånger om, men ingenting kan avhjälpa bristen på ren musikalisk fantasi.

Hans oförmåga att ta emot kritik bekräftar hans svaghet. När han utsätts för kritik till och med av sina bästa vänner överreagerar han alltid på samma sätt med att resa alla borst och fyra av artillerioffensiver som kan pågå i årtal. Till och med den gamle Thomas Mann blir utsatt för detta när han tillägnar Arnold Schönberg sin största och intressantaste roman "Doktor Faustus" 1945, och när de försonas efter många års öppet ensidigt krig från Schönbergs sida vägrar Schönberg låta förlikningen bli offentlig.

Naturligtvis fick en sådan musiker det inte lätt här i livet, och han gjorde det inte heller lättare för sig genom att uppfinna tolvtonstekniken. Detta gjorde han på fullaste allvar i den fasta övertygelsen om att atonal musik skulle bli populärare än någon Verdi- eller Puccini-opera eller någon schlager. Han trodde på fullt allvar att tolvtonstekniken, att skapa serier om tolv olika toner i stället för melodier, skulle slå igenom bättre än någon populär melodi, och att alla människor automatiskt skulle omfatta detta nya sätt att tänka musikaliskt. Han hävdade med total övertygelse att hans tolvtonsteknik var en logisk konsekvens av Bachs polyfoniska utveckling; och att hans tolvtonstekniska verk visade sig vara fullkomligt ospelbara struntade han fullständigt i såsom något ovidkommande.

Hur reagerade då publiken? Den sade bestämt ifrån från början och redan långt innan tolvtonstekniken konstruerades. Den kunde tolerera Brahms och Wagner men inte Gustav Mahler, Richard Strauss och Arnold Schönberg. På en berömd karikatyr från sekelskiftet av Theo Zasche med titeln "Den moderna orkestern" visas denna bestå av allehanda exotiska ingredienser som Arnold Schönberg hanterande en symaskin, två indianer energiskt tjutande och dansande krigsdans, en stor tjock smed med slägga hanterande olika städ, ett tjutande ånglokomotiv, en trumpetande elefant som blir blåst i baken av en tjock svettande blåsare, två sjungande kor, en katt som river i en gris, Richard Strauss som hanterar pålneddrivare och alltsammans lett av dirigenten Gustav Mahler med harskramla. Och värre skulle det bli. Snart blev Schönbergs "örfilskonsorter" tämligen ryktbara. I februari 1914 ägde en typisk sådan konsert rum i Wien under Schönbergs ledning med verk av Schönberg, Webern, Berg och Mahler bland andra. Till tonerna av Schönbergs Kammarsymfoni utbröt en storm av visslingar och oväsen, och med detta blandade sig det gälla larmet från nyckelknippor och visselpipor. På andra raden utbröt kvällens första slagsmål. Framförandet av Alban Bergs "Två orkesterlieder efter vykortstexter av Peter Altenburg" måste avbrytas på grund av ett tumult. En krönikör berättar: "Genom att Schönberg slog av mitt i stycket och skrek ut mot publiken, att han skulle låta föra bort varje bråkmakare med ordningsmaktens hjälp, blev det ny fart på de upprörande och fräcka tillmälena, örfilarna och hotelserna. Herr von Webern skrek också från sin loge, att man skulle kasta ut hela patrasket, varpå det rappt svarades från publiken, att man borde forsla anhängarna av denna misshagliga musikriktning till Steinhof, Wiens sinnessjukhus. Nu var det omöjligt att få slut på oväsandet och skränet i salen. Det förekom mer än en gång att någon herre i publiken med flåsningar och aplika skutt klättrade över åtskilliga bänkrader för att slå

till föremålet för sin ilska." Och så vidare. Och då hade ännu inte ens första världskriget brutit ut. Det var alltså fortfarande en civiliserad tidsålder man levde i.

Schönbergs senare karriär blev sedan en tämligen sorglig historia. Under första världskriget tvingades han som vapenför man till krigstjänst, om man dock vid fronten snart kom på att det enda han egentligen dög till i krigsväg var att anföras och arrangera marschmusiken. Han entledigades tämligen snart.

Tolvtonstekniken konstruerade han 1921, och denna upptäckt försäkrade han sin gode vän Josef Ruter att "skulle säkra den tyska musikens herravälde för de närmaste hundra åren". 1923, när hans första hustru dog, rökte han 60 cigaretter om dagen, drack tre liter svart kaffe och en hel del sprit och använde både kodein och pantapon utom andra droger. Han var oerhört retlig och gifte om sig följande år, då han fyllde 50 år, det år då Puccini dog, som anmärkningsvärt nog gav Schönberg ett generöst erkännande.

Schönberg var protestant men tvingades genom de tilltagande judeförföljelserna ta parti för judendomen. När han tvingades från sin professur i Berlin 1933 (som Ferruccio Busonis efterträdare vid musikkonservatoriet) återinträdde han i Paris i den judiska trosgemenskapen. Till Amerika kom han i november samma år för att stanna. Hans bästa vän i Los Angeles blev George Gershwin, vars musik han dock inte kunde fördrå. Det enda de spelade tillsammans var tennis.

Hans produktion blev allt sparsammare med åren, och hans största verk, främst operan "Moses och Aron" och oratoriet "Jakobs stege", blev aldrig fullbordade utan lämnades på hälft, fastän de påbörjades tidigt. Efter andra världskriget ägnade han sig mycket åt att försvara Furtwängler, Hans Pfitzner och andra som stannat kvar i Tyskland under ofärdsåren för musikens skull. Han blev amerikansk medborgare 1940, hade ett antal barn, fick hjärtinfarkt 1946 (vid 72 år) men dog först fem år senare, uttröttligt intill slutet i sitt nit för att förkunna sitt evangelium om den enda rätta musiken i tolv olika toner, som han ansåg lika hållbar som Bach, Beethoven och Brahms, vilket han från början intill slutet var tämligen ensam om.

Populär var han bara som lärare och egentligen bara för elever som Anton von Webern och Alban Berg. Vad var då hans misstag, om han gjorde något?

Han begick bara samma misstag som hela 1900-talet. Han satte Franz Liszt bland de högsta av alla tonsättare och följde alltså villigt med ner i dennes avgrund av sensualistisk upplösning av formerna för att offra den rena musiken för det tekniska exekverandet. Tekniken försvinner som medel för att nå ändamålet musiken, och blir i stället själva ändamålet. Resultatet blir ett totalt fjärmande från verkligheten. Det blir samma resultat som när miljöförstörelsen försvaras med uppvisandet av kortsiktiga ekonomiska resultat, som när Hiroshimabomben försvarades med att den fälldes för att rädda människoliv (Churchill), och som när Adolf Eichmann försvarade judeutrotningen med att han hade sina tekniska diagram att hålla sig till. Fenomenet är det samma som visar sig även i "IT-samhället", då informationsteknik blir samhällets huvudinriktning utan att någon tänker på att informationsteknik varken kan ge bröd eller kläder eller tak över huvudet.

Man erinrar sig den lika judiske Bruno Walters ord om den atonala musiken:

"Jag har försökt förstå denna musik. Jag har lyssnat mycket till den, men jag kan inte glädja mig åt den - och jag tycker bara om musik som jag kan glädja mig åt. Man kunde kanske kalla den intressant. Det kommer mig att tänka på Gustav Mahler, som en gång sade till mig, då han hade frågat vad jag tyckte om en ny opera, och jag hade svarat att

jag fann den vara intressant: 'Det är lätt att vara intressant men ytterst svårt att vara vacker.'"

Intressant kan man finna varje försök till musik vara, medan vacker musik har blivit mer en sällsynthet under 1900-talet än under något tidigare sekel sedan medeltidens barbarstormar.

Tillbaka till Warszawagheppet

Andrzej Wajdas senaste film är på sätt och vis en akut tillspetsning av essensen i hela hans livsverk. Wajda var i puberteten när han själv upplevde upproret i Warszawagheppet april 1943 och själv hörde till de smuggelpojkar som kröp omkring i kloakerna. Denna tidiga erfarenhet av det kanske mest dramatiska skedet i hela det andra världskriget kom att färga och stämpla Wajda för resten av livet. Han har alltid återvänt till Polens ohyggliga tragedi i andra världskriget och aldrig blivit färdig med ämnet. Hans senaste film "Den långa veckan" är bara en ny pusselbit i uppgörelsen men kanske den viktigaste hittills.

Liksom hans berömda "Aska och diamanter" bygger "Den långa veckan" på en historia av Jerzy Andrzejewski. En ensam dam i Warszawas utkanter påträffas av ett par hemliga poliser som vill föra henne till Gestapo, då hon kan vara judisk. Hon köper sig fri från dem med sitt sista guldmünt. Hon har redan sett sin far föras bort i förintelsen och är fullkomligt judisk. Dessutom är hon vacker, vilket inte förenklar hennes situation.

På spårvagnen träffar hon en gammal beundrare som en gång friat till henne. Han är nu gift och etablerad ingenjörarkitekt, och hans fru väntar barn. Han ställer genast sitt hem till förfogande för sin väninna, och hans maka är helt överens med honom om deras moraliska plikt att erbjuda den blottställda skydd. I hyreslägenheten bor också hans yngre broder, en frihetskämpe, och deras son, som varmt beundrar frihetskämpen och vill vara med bland partisanerna. Denna dag, då flyktingen kommer till deras hem, bryter gheppet ut.

Upproret skildras aldrig i närbilder, men det är hela tiden närvarande genom hela filmen. Man ser brandrök i fjärran, oupphörligen dyker nya tungt beväpnade pansartyskar upp på sina motorcyklar med sidovagnar med kulsprutor, sotflagor regnar i luften på vilka man ibland kan se utplånade texter på hebreiska, och vid ett tillfälle, en natt när flyktingen tvingas gömma sig på taket, ser hon (och publiken) hela himlen stå i brand av reflexer från det flammande Warszawagheppet. Fastän man aldrig får se upproret är dess verklighet desto mera påträngande.

I hyreshuset bor det grannar. Dessa blir snart medvetna om att arkitektfamiljen inhyser en judisk flykting. Tyskarna har belagt gömmandet av judar med dödsstraff. Attityderna är olika hos olika grannar; feghet, fascination, tolerans och hat - hela skalan förekommer. Grannfrun blir emellertid värst när hennes man blir kär i den vackra judinnan och sätter sig uppe i trädet med kudde bakom ryggen och spelar dragspel för henne, då hon en gång visat sig där uppe i fjärran på balkongen. Grannfrun anklagar då judinnan för anstiftan av andra världskriget utom mycket annat: "Allt är ditt fel!" Till slut driver hon ut flyktingen med våld ur huset och ber henne dra tillbaka in i gheppet.

Detta händer på Långfredagen den 23 april, när upproret rasat i flera veckor och nästan hela ghyttot, en tredjedel av staden, är jämnat med marken med alla dess invånare. Brandröken täcker fortfarande horisonten söderut, och ut ur röken kommer ett gäng röksvärtade tyska soldater efter utträttat dagsverke, svettiga och trötta. Emot dem och förbi dem går den ensamma judinnan - tillbaka i riktning mot ghyttot. Hon har inte längre någon annanstans att ta vägen.

Därmed når Wajdas observationsförmåga och summering av situationen sin höjdpunkt: om världens judar ingenstans kan ta vägen för att söka skydd längre, så *kan vi dock alltid återvända till Warszawaghyttot.*

Här är en annan intressant improviserad självbiografi - hur självbiografisk den i själva verket är vill vi låta vara osagt av hänsyn till författarinnan - som vi dock publicerar i dess helhet genast, då dess form inte medger stympning i olika följetongavsnitt.

Offret av Lina Gunnarsson

Överallt syntes det tomtar och glitter i skyltfönstren. Det var mycket människor ute i rörelse på gatorna, de flesta med julklappar i blicken.

Hon gick tankfull mitt bland alla julstressade människor. Hon tyckte inte om julen med alla dess förväntningar om en fridfull helg tillsammans med familjen. De som inte hade någon familj då? tänkte hon, inga nära och kära? Och om de nära inte var kära, eller om de var det och det inte fungerade ändå? Julen var en odemokratisk högtid, tänkte hon. Olustigt ruskade hon på sig. Varför kände hon sig så nedstämd? Alla dessa människor med julstress i kroppen, offer för... Offer, tänkte hon. Den där drömmen igen. Det var länge sedan hon hade drömt den nu. Men när hon hade vaknat mitt i natten genomsvettig av rädsla, hade drömmen varit så verklig, att hon hade känt blodsmaken i munnen.

Offer, offer, mässade kören igen. Barn och föräldrar, män och kvinnor, makt och underkastelse, förnedring och hämnd... Allt upprepas. Gång på gång. Vem spelar egentligen vilken roll? Och vilken roll spelar rollen? Tankarna virvlade runt i huvudet på henne. Nej, tänkte hon. Någon offerroll vill jag inte spela längre och inte hämnare heller. Men vad spelar jag, och varför?

- Var dig själv!

Högt sade hon det till sin spegelbild när hon råkade få syn på sitt ansikte i ett skyltfönster.

- Var dig själv!

Argt skrek hon det rätt ut och stirrade stint in i glaset och tvärstannade. Sedan hände allt på en gång

- Se upp!

Det kom en rejäl stöt, och något träffade henne i skallen. Hårt. Hon kände en vätska rinna utefter ryggen. Sedan såg hon svart.

Det var asfalt. Och ett par grå gymnastiskkor. Stora.

- Men herregud, jag sa ju att du skulle se upp!

Rösten var upprörd.

- Slog du dig?

Rösten lät vänligare nu. Ett par starka händer tog tag i henne och reste henne på fötter. Överallt låg det utspridda matvaror. Hon kände något kletigt på ryggen och trevade med händerna för att känna efter vad det var.

- Ägg, sade ägaren till de grå gymnastiskorna och log. Ledsen, det var jag som skulle ha sett upp.

- Nej, det var jag, började hon att säga men avbröt sig. Inte den vanliga komedin med två som stod och försäkrade varandra om, mitt fel och hemskt ledsen, och nej, nej, mitt fel, hemskt ledsen... Dessutom, tänkte hon, var det inte mitt fel.

- Herregud, du är röd på bröstet!

Hon tittade på sitt bröst och därefter ner i gatan.

- Jordgubbar.

- Jösses, jordgubbar.

- Och ägg. Hon fnissade.

- Hela min middag, stönade han och brast i skratt.

Sedan stod de bara där mitt på trottoaren och skrattade. Folk gick förbi och tittade förvånat på dem.

- Nej, det här duger inte, sade han. Vi måste tvätta av dig. Här är ett fik. Kom!

Beslutsamt tog han henne i handen och drog med henne in.

Det var ett fint ställe med påkostad inredning. En pianist spelade stillsamt i bakgrunden. Cafégäster glodde på dem, när de fortfarande skrattande klev in i lokalen. En sur servitris kom emot dem med en ogillande min.

- Jag beställer kaffe, sade han och markerade två stolar vid ett ledigt bord.

Hon gick för att leta upp damtoaletten. Blickarna från cafégästerna brände i nacken när hon passerade förbi deras bord. Till sist, efter vad som kändes som en evighet, hittade hon rätt dörr.

- Hjälp, jag ser ju inte klok ut.

Hon betraktade sin bild i den stora spegeln och skakade på huvudet. Vad är det jag har i håret? Sallad. Hon fnissade igen. Sedan tog hon av sig jackan. Den såg bedrövligh ut. Rödkletig på framsidan och äggig på baksidan. Äggkletan hade lyckats leta sig innanför jackan och in under tröjan. Det kändes klibbigt mot huden. Jag måste tvätta av äggsmeten på ryggen, tänkte hon och tog av sig tröjan. Det var besvärligt att komma åt. En pälsklädd tant kom in och stirrade på henne. Hon stirrade tillbaka. Glo du bara, kärring, tänkte hon. Högt sade hon: Vill du räcka mig ett par pappershanddukar, tack? Kärringen bara knyckte på nacken och gick med en bister min in på toaletten. Dörren smällde igen. Hon ryckte på axlarna och försökte tvätta av jackan så gott det gick. Det blev inget lyckat resultat. Den vita jackan var inte längre vit, utan stora röda och gula fläckar bredde ut sig över tyget. Hennes gnuggande fick bara färgerna att anta en sjuklig ton. Hon stoppade ner den blöta tröjan i sin kasse och drog motvilligt på sig jackan. Med blixtlåset uppdraget ända till hakan steg hon ut från toaletten. I caféet var det mycket människor. Det fanns knappt ett enda bord ledigt. Hon snavade över en väska som stack ut under ett bord. Efter att ha ursäktat sig sökte hon med blicken överallt i lokalen för att hitta rätt bord. Idel okända ansikten, men där, hans ljusa spretande hår. Jag undrar varför det känns så tryggt, tänkte hon. Vi har ju precis mötts...

- Snygg jacka! Här, varsågod, jag bjuder!

Han höllde upp kaffe åt henne, och hon satte sig ner och bet en bit ur bullen.

- Vad sysslade du med egentligen? Att bara tvärstanna så där!

- Jag var mig själv.

- Och lyckades du?

- Jag håller på. Du vet, "var dig själv" är det råd som folk slänger ut åt en när allt är förvirrat och man ber om hjälp. "Var dig själv," säger de.

"Var dig själv," sade mamma till mig när jag förtvivlad frågade henne hur man skulle göra för att få vara med och bli accepterad. "Hur då?" hade jag velat skrika den gången. Jag vet ju inte vem jag är. Men då hade mamma redan börjat tala om annat. Sedan går man ut i livet och försöker vara sig själv utan att ha en aning om vem man är. Vansinnigt.

- Ja, totalt.

De skrattade och såg på varandra. Så slog hon ner blicken, och de satt tysta. Deras händer kramade kaffekopparna. Hennes gjorde det nervöst.

Hon irrade iväg med tankarna. Caféloken började långsamt att ändra karaktär och antog i stället formen av ett kallt rum med bänkar i långa rader. En skolsal. Och hon är tretton år...

Hon har precis börjat i högstadiet och allt är förvirrat. Helt plötsligt har hon en nyckel som sin identitet. Nyckeln går till ett skåp som skall vara hennes hem i tre år. Så är det upprop, och hon får ett schema. Hon upptäcker att hon inte längre har något eget klassrum utan är utspridd över hela skolan. Hon får ont i magen när hon tänker på det. Det är ett helsicke att hitta. När de skall till den första lektionen i tyska är magen i totalt uppror, så när hon kommer ut från toaletten har de andra redan gått. Hon får leta på egen hand och rusar upp och ner i korridorerna. Överallt är det stängda dörrar. Hon tycker att de tittar hånfullt på henne. Till sist hittar hon äntligen den rätta dörren och tumlar in i klassrummet. Alla vänder sig om när hon andfådd och röd i ansiktet stammar något om toaletten... och svårt att hitta.

- Entschuldigung heter det, säger tyskalärarinnan och tittar strängt på henne.

- Va? säger hon och hör skratten.

Lärrinnan rycker på axlarna och pekar mot en tom bänk: - Sätt dig!

Timmen flyter iväg. Hon sitter och fantiserar om killen snett emot. Han har fint hår och snälla ögon, vad heter han, de är ju blandklass nu, Jan var det visst, undrar om han, om hon, nej, vackra händer...

- Vad betyder das Auto?

Plötsligt tornar lärarinnan upp sig framför henne. Hon känner hur hon krymper inför de hårda ögonen. Das Auto, das Auto... Det händer ingenting i hjärnan, hon ser bara flimmar. Auto, tänker hon panikslagen, bil, kommer det en signal. Das Auto...

- Dassbil!

Hon skriker fram det. Det blir alldeles tyst. Hon kan höra sitt hjärta bulta. Sedan kommer gapskratten...

- Vad, vad, jag har då aldrig...

Tyskafröken är alldeles röd i ansiktet och rösten stockar sig av ilska.

- Försöker du vara rolig också! Ut! skriker hon och pekar på dörren.

- Men, men, protesterar hon.

- Ut, väser lärarinnan. Ut!

Under allas blickar går hon ut. Herregud, tänker hon, dassbil, var i hela friden fick jag det ifrån? Var det att vara sig själv - att vara dum?

Så första veckan på högstadiet kommer hon hem med anmärkning, "för respektlöst uppträdande mot lärare".

Hemma försöker hon förklara för sin ursinnige far att hon hade blivit nervös av allt det nya och fått ont i magen och behövt gå på toaletten. Det var därför hon kommit för sent, och sedan hade hon blivit stirrig och tom i hjärnan av rädsla när lärarinnan stod där framför henne. Hennes stammande förklaringar gjorde honom bara ännu argare. Dum! ekade han. Min egen dotter! sade han, som om det vore en förolämpning att hon var hans dotter.

Sedan blev det utgångsförbud och glospluggning i tyska...

- Hallå, var är du någonstans?

- Va?

Hon ryckte till av hans röst och var tillbaka i caféet och upptäckte att han satt och studerade henne. Han har goda ögon, tänkte hon.

- Ursäkta, jag var bara tretton år igen.

Hon berättade för honom om sin första vecka på högstadiet men gjorde det till en god historia i stället och väntade sig skratt.

Han skrattade inte.

- Ja jävlar så löjligt, sade hon osäkert, när han inte ens log.

- Nej, inte löjligt. Jag hämtar mer kaffe Jag vill höra mer.

- Vill du?

- Ja.

Han reste sig och gick fram till disken där en snipig kassörska stod och tog betalt med en uttråkad min.

Han var annorlunda, tänkte hon. Allvarlig. Det gjorde henne förvirrad. Hon kände det som om han såg rakt igenom henne och visste inte om det var positivt eller negativt. Skrämmande var det i alla fall. Hon var van att dölja sina riktiga känslor under en skämtsam mask. Om man visade att det inte var bra så övergav människor en, eller blev avståndstagande. Det hade åtminstone hennes erfarenheter hittills lärt henne. Men, han var annorlunda, tänkte hon.

- Fortsatte du att leta?

- Vadå?

- Efter dig själv.

Han satte ner en välfylld kopp kaffe framför henne. Han menar allvar, tänkte hon. Så hon berättade. Om hur hon hade bytt strategi...

Efter händelsen med tyskalärarinnan beslutade hon sig för att ingen åtminstone skulle få kalla henne dum. Och definitivt så skulle inte hennes far få en chans att kalla henne det igen. Så hon blev duktig, fick alla rätt på proven och bra betyg. Hon blev kallad den intellektuella och ugglan i stället av sina klasskompisar. De bad henne gärna om hjälp med läxor, men de ville aldrig ha med henne på någonting. Hon fick stipendium för sin duktighet av skolan och stryk av några av de hårdare i klassen. De

talade om för henne att hon "skulle inte tro att hon var något". Sedan tog de av henne glasögonen och "gav henne en läxa" - en smärtsam sådan.

Hur gör man? skrek hon åt sin spegelbild hemma i sitt rum på kvällarna. Spegeln gav inget svar. "Var dig själv," sade mamma. Hon började göra läxorna åt de andra, speciellt åt Peter som hon var kär i. Det kändes inte bra, men hon fick äntligen vara med. Det här är en schysst tjej, talade Peter om för de andra och tog henne med i sitt gäng. Hon gjorde allt för att få fortsätta att känna känslan "att vara med". Det fick henne att känna sig betydelsefull och att hon faktiskt tillhörde Peters gäng nu. Men tillvaron blev farligare eftersom hon var tvungen att ljuga för sina föräldrar för att få en chans att träffa de andra. Hon hittade på allt möjligt - hastigt påkomna projektarbeten, förberedelser för prov, skolpjäser, - uppfinningsrikedomen var stor.

I början var det svårt att ljuga för föräldrarna, men efter en tid vande hon sig vid det. Ibland avslöjades lögnerna, och då blev det bråk och utgångsförbud en tid. Hon önskade att hon hade kunnat tala med mamma och pappa om hur det kändes att vara tvungen att ljuga för att få träffa sina kompisar. De ville ju inte ens släppa iväg henne till gården på fredagarna. Men de talade aldrig om sådant, om riktiga känslor, hemma. Alla i familjen hade sitt sätt att dölja sig när något inte var bra, hennes far med ilska och mamma med oåtkomlighet. Hon talade inte heller om sina känslor utan anförtrodd sig till sin dagbok i stället eller gick ut med hunden och skrek ut det i skogen. Hon längtade efter att få vara liten och önskade samtidigt att hon skulle bli vuxen så hon fick flytta hemifrån. Det var svårt. Hon tyckte om sin familj men var rädd för den. Speciellt pappa var hon rädd för, hans rytanden. Det gjorde henne nervös. Men ibland kramades de. Då kändes det tryggt.

På nätterna när de andra hade somnat gick hon runt och kontrollerade att alla fönster var stängda och att dörrarna var låsta, att spisen var avstängd, och kaffekokaren, under sängen, i garderoben... Listan var lång. Sjutton punkter. När hon hade gått igenom dem började hon om igen, och igen och igen... Det tog lång tid innan hon fick sova. Konturerna av hennes ansikte i spegeln blev allt suddigare...

Krasch! Hon avbröt sitt berättande. Någon tappade en bricka i golvet alldeles bakom dem. Kaffe och porslinskärvor låg och samsades tillsammans med en smörgås på golvet. Hon såg på honom.

- Det var när mitt kontrollerande satte i gång som jag förstod att något var fel, utan att förstå att jag förstod att det var fel. Förstår du?

- Jag tror det. Han log.

Hon tände en cigarett och tänkte på hur det kom sig att hon satt här och berättade om sitt liv för honom, som hon inte kände. Kanske just därför, tänkte hon.

- Undrar varför saker blir så fel.

- Ja, det går snett någonstans och sedan fortsätter det, och så är man väl olika känslig. Och trygghet, eller kanske snarare otrygghet...

- Hur blev det sedan?

- Med kontrollerandet?

- Med allt.

Men är han verkligen intresserad? tänkte hon.

- Jag började trivas mindre och mindre hemma och höll till med gänget så mycket jag kunde.

Hon drack en klunk till av kaffet innan hon berättade för honom om Peter och motorkåken...

De hade hittat en gammal rivningskåk som de försökte inreda till något som skulle likna ett hem. Det var svårt att få den där hemkänslan med ölbackar som stolar, en gammal trasmatta på golvet och ett bord som bestod av en gammal dörr som skiva och ölbackar som stöd. Fast det spelade egentligen ingen roll. De söp mest och hon lärde sig röka hasch. Ibland gjorde de inbrott, för att få lite spänning. Det var sommarstugor och i kiosken. I sommarstugorna tog de oftast ingenting utan eldade i öppna spisen och åt den mat som de hittade i skåpen. En gång höll det på att gå illa. Hon och en till höll på att åka dit. Efter det lugnade de ner sig ett tag.

Ibland ville hon bryta sig loss från allt. Det blev jämt så mycket bråk, hemma, med lärarna, med andra gäng. Hon undrade fortfarande vem hon var och hade ännu mindre aning om det nu - någon formad efter andras vilja, efter faderns, Peters och de andras som styrde hennes liv. Själv svävade hon någonstans mitt emellan, för än åt det ena hållet, än åt det andra. Till sist började bilden av henne själv att upplösas när hon såg sig i spegeln på kvällarna. Hon var ingen. Sina känslor grävde hon ner i marken och stampade till jorden ordentligt. Ibland var hon hård, och ibland var andra det mot henne. När hon på allvar försökte bryta sig loss så fick hon stryk av Peter. Då fogade hon sig en tid igen.

Hemma undrade mamma, som hade blivit morsan nu, var hennes snälla lilla flicka hade tagit vägen...

Hon slutade att berätta och tände en cigarett till. Han var verkligen inte som andra, tänkte hon. Så allvarlig, men ändå finns glimten där, undrar om, hur skulle det vara, kanske... Nu talar han visst.

- Jag brukade fantisera om ett eget land där jag härskade, ett rike, där alla som terroriserade mig nu i stället var mina slavar.

- Ja, hämnd.

Hon bet i bullen.

- Mm, där var jag kung. Jag tänkte ut de hemskaste straff och hade mina egna lagar som alla var tvungna att lyda. På kvällarna låg jag och fantiserade om mitt rike innan jag skulle somna. Sedan drömde jag att jag hade mina värsta plågoandar i mitt våld. De tvingades att be för sina liv och krypa i stoftet för mig. Det var en härlig känsla.

Nästa dag i skolan var jag samme förskrämd lille grabb igen, som fick stå ut med deras trakasserier.

- Men hämndfantasierna? De höll dig uppe?

- Ja, de var en tröst, och jag fantiserade om tjejer också. Jag hade naturligtvis trogna beundrarinnor vid min sida i mitt kungarike. Vem vet, du kanske också fantiserade om ett ställe som var bara ditt. Kanske var det du som stod vid min sida.

- Nej, i mina fantasier var jag härskarinnan, ingen trogen beundrarinna, utan en drottning som hade en Peter som sin förste slav. Han gick drottningens ärenden i allt. Till sist tröttnade hon på att ha en trogen hund som lydde hennes minsta vink och gjorde sig av med honom.

Egentligen, så var det jag som var den där trogna hunden och föraktade varelsen. Det var så jag såg mig själv. Men i drömmarna och fantasierna bytte vi plats. Peter blev

offer, och jag hade makten. För allt stryk som jag fick i verkligheten fick han betala i mina fantasier. Till sist våldtog jag honom, precis som han hade gjort med mig. Då var han fasthållen, och jag förnedrade honom i stället. Jag sög ur honom allt, sög bort självrespekten, stoltheten, identiteten och lämnade ett ynkligt kvidande offer efter mig.

Det skramlade till. Han satte ner sin kopp så hårt att det gick en flisa ur den.

- Hatade du så? sade han och såg spänt på henne.

- Ja, men mest hatade jag mig själv. Självföraktet bredde ut sig. Jag blev ett verkligt offer och lät mig förnedras, ja, jag sökte förnedringen och gick in i offerrollen. Men jag offerade även andra och kastade mig in i hotfulla situationer. Jag aktade mig inte för fara eftersom jag inte tyckte att det gjorde någonting om jag blev skadad eller dödad. Min hälsa struntade jag fullständigt i. Det var ett irrande åt alla möjliga håll och ett evigt sökande. Ett tag var jag med i kyrkan. Där fann jag en viss trygghet, som jag småningom upptäckte att var falsk. Det handlade ju bara om att lämna över sitt liv i någon osynlig krafts händer utan att själv ta eget ansvar, att låta sig styras igen. Efter kyrkan blandade jag mig med alla möjliga rörelser, riktningar och ismer. Politik och Krishna blev de större riktningarna ett bra tag. Jag mediterade, läste politiska skrifter, rabblade mantran och rökte hasch. Hela tiden letade jag efter något.

Mellan varven jobbade jag med allt möjligt, men jag hade aldrig några fasta jobb.

Ibland gick jag till läkaren och sade att jag hade ont i magen. Då skrev han ut nervlugnande mediciner, sobril, saroten, propavan, stetsolid, valium... Jag gick runt till olika läkare, så till slut hade jag en bra samling med recept.

Ett par år bodde jag i Norrland. Det var ingen bra tid. Jag vantrivdes med allt, framför allt med mig själv. De nervlugnande tabletterna räckte inte till, så jag sökte tyngre droger. Allt var kaos och rullade på i ett allt snabbare tempo. Till sist blev det psyket och elchocksbehandlingar och Anafranil.

Hemma i stan igen började jag att jobba men fick sluta. Jag var för deprimerad och kunde inte sköta mitt jobb. Till sist beordrades jag till psyket igen och fick veta att jag inte var kapabel till att ha ett vanligt jobb, så jag skulle få bli lönebidragare.

Det var då, precis då, som jag tog över ansvaret för mitt liv, i mina egna händer...

Hon tystnade och såg på honom.

- Mitt liv i mina egna händer, upprepade hon. Det låter storstilat, men det var så det var, precis så. Jag började försöka få en reda i allt trassligt som varit jag och hitta den jag egentligen var, tog tag i det ena efter det andra, hälsa, jobb, studier, människor...

Jag fick bråttom, tyckte att jag hade slösat bort så mycket tid. Vilde leva. Jag började att söka efter riktiga människor. Och jag slutade att tycka synd om mig själv. Insåg att det var mitt liv, mina val. Så vid 25 års ålder föddes jag på nytt, och det är det jag håller på med nu. Växa, och ta reda på vem jag är för att kunna vara mig själv.

Han såg på henne. Sedan tog han hennes händer och höll dem mellan sina egna. Ingen av dem sade något. De satt så en lång stund. Sedan reste han sig.

- Vill du vänta en stund. Jag kommer snart tillbaka.

Hon nickade. Tankarna virvlade runt i hennes huvud. Hon tänkte tillbaka. Talet om Norrland hade väckt konstiga känslor till liv. Och hennes händer mellan hans, - hon skulle aldrig tala om vad som hände. Norrland. Snö. Ensamhet.

Överallt ser hon snö. Hon är trött på snön, på stan, på människor, på sig själv. Hon är på väg till Ken för att få tag i tabletter. Han är hemma.

- Jag behöver lite, säger hon när hon har skakat av sig snön innanför dörren. Det är två killar till i lägenheten.

- Visst, gullet, säger Ken och leder henne fram till en stol.

Här, slå dig ner. Tabletterna, säger han och ger henne en påse.

Hon reser sig och skall gå.

- Betalningen, säger han. Du har fått ditt tjack. Nu vill jag ha betalt.

- Jag har inte så mycket på mig just nu, säger hon och trevar efter plånboken.

- Inte stålar, din lilla dumsnut. Det finns andra betalningssätt.

- Jag förstår inte, säger hon och backar mot dörren. Hon förstår mycket väl. Det var något underligt med honom. Det borde hon ha sett tidigare.

- Du går ingenstans.

Hans röst är kall.

Han tar tag i henne och släpar henne in mot rummet och sängen som står där obäddad med solkiga lakan. Hon vrider sig och kämpar emot.

- Låt mig vara! Hon skriker när han slänger henne på sängen och börjar slita av henne byxorna.

- Håll käften!

Hon biter honom i handen. Han vrålar. Sedan slår han henne över munnen. Han slår henne växelvis med handflatan och knytnäven. Så sliter han av henne skjortan.

- Det fattade du väl vad det var för betalning, skrattar han.

- Nej, jag är inte sån... stammar hon.

- Så, en fin flicka, va? Nå, då skall du få lära dig vad som händer när man ger sig i kast med de stora pojkarna.

Hon biter honom i den andra handen och där hon kommer åt. Han slår till henne över munnen igen. Sedan känner hon hur han tränger in i henne. Hon är halvt vid medvetande och orkar inte längre kämpa. Då vänder han på henne.

- Nej, inte bakifrån! försöker hon skrika och slår vilt omkring. Han bara skrattar. Sedan känner hon en glödande smärta. Hon hör honom ropa till de andra.

Händer trevar överallt på henne, sårar hennes ben, hennes skinkor, biter i bröstet. Gör henne illa. Till slut känner hon ingen smärta längre, bara hat. De blir till Petrar allihop, och hon samlar sitt hat i det namnet. Till sist tröttnar de och slocknar. Höga av knark. Hon smyger sig ut. Naken står hon i farstun med kläderna i handen. Trosorna är kvar där inne. Hon vågade inte leta efter dem. Hon drar på sig jeansen. Det gör helvetiskt ont. Sedan sveper hon jackan om den trasiga skjortan...

Hon ligger på en brits med metallplattor fästa vid kroppen.

Något utifrån försöker med våld tränga sig in i hennes dimma.

Det går som stötar igenom hennes kropp.

Dimman kommer smygande. Först rinner den in igenom näsborrarna och stänger till dem. Sedan sipprar den in genom munnen och sluter till. Dimman fortsätter sin väg i

kroppen tills hon inte längre kan röra sina lemmar. Så väser den in genom öronen och stänger till yttervärlden. Slutligen når den hennes hjärta och omsluter henne totalt. Orörlig och tung faller hon ner genom det svarta hålet...

- Hej, jag är tillbaka.

Han stod framför henne med en påse i handen. Hon ryckte till och välte ner kaffekoppen på golvet.

- Skrämde jag dig?

Han satte sig ner efter att ha plockat upp koppen, som konstigt nog var hel. Lite kaffe som funnits kvar i botten rann ut på den röda mattan.

- En present. Han gav henne påsen. - Det är en tröja. Han log och såg henne rakt i ögonen.

- Hittar du det?

- Vilket då? Hon såg förvirrat på honom.

- Dig själv.

- Jag vet inte. Jag hittar en bit i taget och försöker sätta ihop delarna. Det tar tid.

- Och offret?

- Det har jag avrättat. Ibland återuppstår det, men då avrättar jag det igen. Och mitt drottningarike har fallit.

- Mitt med. Alltså konunga. Han log.

- Det är en början.

- Ja, en början.

Ljusen omkring dem släcktes ner, och en artig men irriterad kvinna frågade om de möjligtvis kunde tänka sig att avsluta sitt samtal. Hon ville stänga och gå hem.

Han satt kvar en stund och såg på henne.

- Är du rädd?

- Ibland. Är du?

Han nickade, och de reste sig och gick ut från caféet.

- Vi ses kanske.

- Ja, kanske.

De log mot varandra.

- Vad heter du för resten?

- Lina. Och du?

- Peter.

- Peter? Hon stirrade på honom.

- Ja, Nilsson. Peter Nilsson. Står i katalogen. Sköt om dig. Han log.

På natten drömde hon.

Om offer och offrare som dansade runt i cirkel. Dansen gick fortare och fortare. Den onda cirkeln snurrade på i allt högre takt. Hon befann sig mitt i vansinnet. Det gick inte att komma ur ringen.

Mardrömmen fortsatte och fortsatte...

Kylan tränger in i henne. Den fortplantar sig genom hennes kropp och omsluter henne i ett järngrepp. Det glimmar av fukt på väggarna och stora droppar lösgör sig och faller långsamt neråt.

Hon darrar. Genom huden känner hon den skrovliga ytan av sten. Det är mörkt, men här och var lysas mörkret upp av ljussken och avslöjar att hon inte är ensam. De kommer närmare. Hon rycker i sina fjättrade lemmar. Naken och hjälplös ser hon deras leende ansikten. Det är inga vänliga leenden utan kalla och skoningslösa.

- Härmed offras du på det att alla skall vara lyckliga.

Översteprästens mässande stämma skär in i hennes medvetande som vassa knivar.

- Jag vill inte...

Hennes skrik blir bara en viskning. De har skurit av hennes bröst och hon ser på sin stympade kvinnlighet. Hon ser sig själv ligga på det hårda stenunderlaget och långsamt förblöda.

Översteprästen lutar sig över henne. Hon uppfattar knivbladet som glimmar till i mörkret och försöker skrika.

Plötsligt märker hon hur översteprästen förvandlas inför henne och anletsdragen formas till någon hon känner väl igen. Berusad av lust tränger han in i henne.

- Var bara dig själv, säger han när hon stretar emot.

Offer, offer, mässar kören runt omkring henne i ett entonigt mummel...

*

Hon låg genomsvettig i sina fuktiga sängkläder. Då och då rörde hon oroligt på sig. Hela hennes kropp gav signaler om att den ville vakna, men drömmen höll henne i sitt grepp och hon fortsatte att drömma.

*

Hon känner kylan och mörkret. Översteprästen står i sin dräkt med kniven höjd. Så ser hon att det är hon själv som står där, med höjd arm och i bödelns kläder. På stenen ligger han vars ansikte hon känner väl. Berövad sin lust ligger han där, naken och fastbunden. Hon böjer sig över honom och täcker hans mun med sina läppar. Sedan börjar hon suga. Hon suger blodet ur hans kropp och ser hur han börjar upplösas. Hon fortsätter suga och känner smaken av märg i munnen. Så suger hon ut hans hjärna och slutligen hjärtat tills hon fullkomligt har tagit honom i besittning.

Utmattad faller hon ihop med blod på läpparna. Kvar på stenen ligger bara en livlös hög av hud och ben.

Offer, offer, mässar kören...

- Nej!

Plötsligt genljöd luften av en stämma.

- Cirkeln är bruten.

Hon såg en hand sänkas ner och bryta cirkeln.

Det var hennes egen hand.

SLUT.

Förslag till fortsatt verksamhet för GSS

Nu när hela styrelsen för Göteborgs Skrivarsällskap har avgått utan naturlig återväxt provas själva essensen av Skrivarsällskapets existensberättigande. Emellertid medför styrelsens frivilliga avgång vissa fördelar som det gäller att ta vara på. Därmed rensas luften totalt från alla personliga turbulenser och motsättningar som förekommit. Därmed lämnas dörren vidöppen för nya möjligheter.

Egentligen består all konst av improvisation, ty all verklig konst kommer till genom det skapande ögonblickets spontana improvisation. Detta är grunden för all konstnärlig verksamhet: inspirationens skapande ögonblick. Skrivarsällskapets verksamhet har byggt mycket på den omedelbara improvisationen. Nu kan den göra det ännu mera.

Egentligen är det här med formell styrelse inte så viktigt. Det räcker egentligen med det symboliska utfyllandet av de nödvändigaste posterna, då all verksamhet ändå faller på det individuella initiativets lott, som alla medlemmar delar. Någon måste naturligtvis ansvara för ekonomin, ordningen och protokollföringen, (kassör, ordförande och sekreterare,) men alla andra formella poster är egentligen oväsentliga. Naturligtvis är det bra om även dessa utfylls, men de är egentligen bara symboliska.

Så fortsatt verksamheten för lösa boliner, släpp fri improvisationen och inspirationen, uppmuntra den öppna scenen, och låt oss ge GSS en sorts status av attraktivt uppläsarforum, så att vi kan få in fler och nya poeter, filosofer, scenartister och andra vänner av det Fria Ordet.

Akademiska Körens avslutning

Utom ett hårresande bokslut med ett rekordartat budgetunderskott som kommer att gå till historien, passade ordföranden Roger Palmqvist på att avgå. Det var mycket väl motiverat efter 12 år som ordförande. Ändå hade man gärna önskat att han stannat kvar.

Under Roger Palmqvists ordförandeskap har nämligen kören åtnjutit en renässans. Tillsammans med vår superbe dirigent Jan Ivar Blixts säkra handledning har Rogers estetiskt höga nivå inneburit en lyftning utan motstycke för kören. Expansions-explosionen kom för några år sedan och har sedan dess fått kanske någon form av baksmälla (- oundvikligt efter lyckade fester,) men lär inte glömmas i första taget.

Tillsammans med avgående ordföranden deltog fyra andra avdankade ordförande, som alla var allt annat än förbrukade; och tillsammans med vår dirigent Jan Ivar Blixt deltog även två andra tidigare dirigenter i ledningen av musiken. Emellertid framstod här kanske körens enda svaghet, som är lika påfallande idag som för 20 år sedan. Om det en enda gång under en sittning händer att någon känner sig motiverad att skrika: "Tempo!" betyder det att det sjungs på tok för litet. Annat var det på Kaj-Åke Ahlms tid, som knappt lät kören hämta andan mellan sångerna; och även om Akademiska Kören lärt sig något om tempo varje gång vi haft sångarträff med Akademiska Sångföreningen i Helsingfors, så tycks vår kör efter sådana träffar dock snart ha glömt den lektionen igen.

Låt oss emellertid möta den ovissa framtiden med det säkra hoppet att den kan bli ännu bättre.

Mera om stupan i Jämtland

Dess värre visade sig våra uppgifter från vår sakkunniga informationskälla från Nyland ha transformerats på vägen av diverse missförstånd, som vår vän från Nyland tagit på sig ansvaret för, då han menar sig inte ha uttryckt saken så att formuleringarna omöjliggjort missförstånd; men felet är lika mycket vårt, som inte kontrollerade uppgifterna.

De felaktiga uppgifterna rör inte kung Chulalonghorn eller hans lokalt berömde släkting fursten Chulahopsang av Luang Prabang utan dess värre sjömannen Strömmer från Nyland. Det har visat sig att han inte räddade kung Chulalonghorns dotter från att drunkna i Jämtland utan i Thailand, där vår celebre sjöman var på besök å tjänstens vägnar, medan kung Chulalonghorns dotter dess värre aldrig släpptes lös utanför Thailand. Om prins Chulahopsangs eventuella döttrar i Luang Prabang vet man ännu mindre att förtälja exakt. För att hedra sjömannens bedrift i Thailand högtidlighåller emellertid kung Bhumbol Aduljadej minnet med att resa en stupa i Jämtland.

Om Vildhussens härjningar i trakterna kan berättas att han var oskyldig och bara gjorde så gott han kunde, - han lydde bara order (ursprungligen från kung Gustav III år 1779), och ingen kunde ana att orderns utförande 1796 skulle leda till att en hel sjö rann ut i sanden och översvämmade hela Medelpad. Vildhussen (egentligen Magnus Huss) blev dränkt av bönderna som tack för att han förstört Indalsälvens laxnäring, och processerna om konsekvenserna pågick i 139 år innan alla fått alla sina skadestånd.

Vad var det då som hände? Jo, Magnus Huss fick i uppdrag av kronan att genomföra en forsränna för timmerflottning från Ragundasjön förbi Döda Fallet. Han grävde sin ränna, men vattnet följer sina egna lagar och vägar. Rännan öppnade en möjlighet för vattnet att bryta igenom en sandås, varpå hela sjön rann ut i en 50 meter hög störtväg som drog genom hela Medelpad. Indalsälven sjönk 60 meter, och Döda Fallet blev torrlagt och dog.

Som sagt, det är alltid bäst att tänka efter före.

Nya Himalayaturer , del 12 : Pokhara.

Som stad var Pokhara föga imponerande. Den ligger utspridd över hela dalen, och gångavstånden är oerhörda. Läget vid sjön är visserligen vackert och pittoreskt, och dess tjusning har dragit hit turismen, som tyvärr dominerar hela denna del av staden kallad Lakeside. Det luktar amerikanska dollars överallt, och man ser nästan fler västerlänningar än nepaleser. Pokhara är dyrare än Naini Tal, som ändå har en högre klass och stil.

Nepal är ett av världens fattigaste länder. Där finns exempelvis nästan inga järnvägar. De enda som finns är två små ynkliga blindtarmar som kommer upp från Indien. Den ena slutar i Dharan Basar i östligaste Nepal (från Calcutta), medan den andra skulle ha byggts upp till Kathmandu men kom inte ens halvvägs. Det blev inte fler järnvägar i Nepal då Nepal aldrig blev koloniserat och utvecklat av engelsmännen. Därmed har Nepal vissa för- och nackdelar som Indien saknar. Nepal är i stora stycken fortfarande jungfruligt och oexploaterat. Det har inte utsatts för den kolonisationsexploatering som sög ut Indien, men å andra sidan undfick Nepal heller aldrig någon

ordning av engelsmännen. Landet blev aldrig organiserat och förblir oorganiserat ännu idag. Å tredje sidan har Nepal sluppit det trauma, som det innebar för Indien att engelsmännen blev utkörda och tog det bästa av Indien med sig.

En dag i Pokhara.

Morgonen var molnig. Tydligt är i Pokhara skymningen säkrare att satsa på när det gäller klar sikt och höga vyer än morgonen, då det tydligt för det mesta är molnigt. Likväl utmanades ödet och bestegs Sarankot 700 meter ovanför staden, men vägen dit är mycket lång och mödosam, då man antingen måste ta vägen genom hela staden eller följa sjön mot väster i en ännu längre och besvärligare omväg. Men det lönar sig vad man än gör. När jag väl kom upp öppnade sig molnen för hela Annapurnamassivet, och utom de sex Annapurnatopparna, av vilka endast den mest avlägsna nätt och jämnt överstiger 8000 meter, ser man också Daulagiri och längst i nordost Manaslu, ytterligare en 8000-meters topp, utom många andra lika snöiga berg.

Nedstigningen på baksidan mot sjön var en hisnande upplevelse, ty här är livet ännu helt oförstört, risfälten höll som bäst på att skördas, och det var som att komma i kontakt med människans mest jungfruliga sätt att leva. Här fanns inga turister, inga vägar och inte ens några stigar, medan ett och annat skördelag i stället var i farten på risfälten inför en öppen ridå av det magnifikt vackra sjölandskapet.

Tyvärr håller annars Pokhara på att exploateras för fullt. Man märker det främst på den utbredda turismen med dess följd. Flera gånger erbjöds jag att köpa hasch, bland annat av en mycket gammal kvinna, och där cannabis är så lättillgängligt finns det mycket turister och mycket rika turister, ty endast rika narkomaner reser utomlands för att röka. De har mycket dollars med sig, och där uppstår det ett artificiellt välstånd med en väldigt stor del av lokalbefolkningen som blir beroende av turismen. Detta märktes också på ett ställe som Manali i Indien. Tyvärr går blomstrande turism och droger vanligen hand i hand.

Genom detta förfaller många i lokalbefolkningen till att profitera och parasitera på enbart turismen. Var man än går i Pokhara utsätts man för guider som insisterar på att få tjänstgöra som vägvisare, och säger man att man varken behöver någon guide eller har några pengar insisterar de och tjänstgör de ändå, och sedan vill de ändå ha pengar och blir väldigt besvikna om de inte får några. Det hjälper inte att man tjar om att man inte är någon fördömd turist utan bara en fattig pilgrim, ty det vägrar de att acceptera. För dem är en västerlänning lika med mycket dollars och behov av mycket droger. Något alternativ tycks inte existera för deras fantasi.

forts. i nästa nummer.

Senaste nytt från Kailas

En aspirant har hoppat av i brist på omedelbara pengar i tillräcklig mängd, vilken brist dock skulle kunna avklaras genom draghjälp av Loket och Bingolotto eller dylikt. Därmed kvarstår fem frivilligt anmälda deltagare tills vidare. Önskat deltagarantal är 7-11 personer. Anmälningavgiften är bara 1300 kronor. Resan inleds med flyg från Stockholm eller Köpenhamn den 4 maj 1997 med återkomst tidigast 5 juni. Vi flyger direkt till Kathmandu och därifrån vidare till Lhasa, men återvägen från Kailas går till lands via Mount Everest direkt till Kathmandu. Kontakta för all del oss eller "Läs och Res" i Stockholm för närmare information.

Med tillönskningar om ett Gott Nytt Fritänkarår,

Göteborg 27.12.1996.